

відділу міжнародного співробітництва та забезпечення діяльності представника в раді УПОВ Українського інституту експертизи сортів рослин з питань перекладу законодавства ЄС у сфері охорони прав на сорти рослин.

УДК 338.27:631.526

**Попова О. П.\* , Бойко А. І.**

*Український інститут експертизи сортів рослин,  
вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна*

*\*e-mail: popova@gmail.com*

## **ОЦІНКА ВАРТОСТІ СОРТУ РОСЛИН – ЯК ОБ'ЄКТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Для прискорення розвитку ринку сортів в Україні необхідно продовжувати роботу з реформування та становлення галузі насінництва і розвитку ринку сортів рослин, а саме:

- забезпечення товаровиробників рослинницької продукції високоякісним насінням перспективних сортів і гібридів, занесених до Реєстру сортів рослин, будь-яких родів і видів для сортопоновлення і сортозаміни, формування Державного резервного насіннєвого фонду та створення виробниками насіння власних насіннєвих страхових і перехідних фондів;
- прискорення впровадження у виробництво сортів і гібридів нового покоління, адаптованих до агроекологічних умов вирощування з цінними господарськими властивостями;
- використання для сівби насіння, що відповідає вимогам державного стандарту за сортовими та посівними показниками;
- перехід до контрактної основи виробництва та реалізації елітного насіння за ліцензійними угодами;
- проведення обов'язкової сертифікації насіння зернових культур;
- нарощування фінансування програми підтримки селекції та насінництва, кошти якої спрямовуються на закупівлю оригінального та елітного насіння сортів рослин і фінансування цільових селекційно-генетичних програм;
- прискорення виходу України з насінницькою продукцією на європейський та світовий ринок сортів рослин.

Певною мірою захист прав селекціонерів на світовому ринку Україна прагне здійснювати через вхід в UPOV – Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин та Європейську організацію по захисту рослин, на яку покладено функцію фітосанітарного контролю європейського торгового простору по насінню.

Захист прав селекціонера має здійснюватися в ринкових умовах

через законодавче введення системи збору роялті. Це означає, що відносини між селекційними установами-оригінаторами, власниками сорту та виробниками насіння і садивного матеріалу мають будуватися на основі договорів про розмноження і продаж насіння певних сортів третім особам. В межах обумовленого часу жодна юридична чи фізична особа не має права без ліцензійної угоди власника сорту виробляти з метою отримання прибутку насіння нового сорту, а селекціонер платить державі в установленому порядку податок від одержаної суми роялті.

Започатковуючи механізм роялті, слід мати на увазі, що ця проблема має два аспекти – економічний і технічний. Перший полягає в обґрунтуванні розмірів роялті і їхньої диференціації по колах його платників. Другий аспект проблеми пов'язується із технічними можливостями збору інформації про обсяги використання даного сорту в Україні та за її межами, механізмом сплати рояльних платежів.

Перш за все повинна бути визначена ціна на новий сорт, яка має враховувати всі понесені витрати на виведення сорту, включаючи фактичні витрати з оплати послуг на сортовипробування.

З урахуванням того, що ці кошти протягом всього періоду, поки сорт не був визнаний товаром (а таким він стає тільки після занесення в Реєстр сортів рослин) були «заморожені», тобто не давали прибутку, то суму витрат слід збільшити, принаймні, на величину депозитної ставки за роки їхнього відволікання з господарського обороту (7-8 років).

На остаточну вартість сорту впливають різні фактори, але ступінь їхнього впливу далеко не рівнозначний. Основними факторами є:

- науково-селекційна і технологічна цінність сорту рослин, що проявляється через збереження характерних ознак під час виробництва та реалізації відтворювального матеріалу конкретним споживачам;
- економічна цінність сорту, тобто виробництво, зберігання та реалізація насіння цього сорту;
- надійність правової охорони сорту рослин, тобто законодавче забезпечення гарантій тривалої дії патентів, свідоцтв та ліцензій;
- реальна суспільна потреба у продукції за ліцензією, ємність ринку та наявність вільних сегментів.

Крім того розмір роялті залежить від характеру предмета ліцензійного договору, від обсягу виробництва і продажу продукції за ліцензією. Все це необхідно врахувати при визначенні справедливої вартості сорту. Для невеликого обсягу виробництва товарної продукції з унікальними характеристиками розмір роялті, як правило, встановлюється в межах 7,0-10,0 відсотків їхньої вартості або доходів, одержаних у наслідок реалізації зазначеної продукції.

Такий підхід суттєво міг би змінити відносини між селекціонером-

ми, власниками сортів та виробниками насіння і садивного матеріалу для забезпечення справедливих фінансових розрахунків, надав нового поштовху для розвитку селекції.

УДК 346.11

**Присяжнюк Л. М.<sup>\*</sup>, Черній С. О., Шитікова Ю. В.**

*Український інститут експертизи сортів рослин,  
вул. Генерала Родімцева, 15, м. Київ, 03041, Україна*

*\* e-mail: prysiazhniuk\_l@ukr.net*

## **НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ В ЕКСПЕРТИЗІ СОРТІВ РОСЛИН**

Сукупність сортів різних видів рослин формує сортові ресурси країни, які відображені в Державному реєстрі сортів рослин, придатних до поширення в Україні (Реєстр). На основі комплексу польових та лабораторних досліджень з кваліфікаційної експертизи сортів рослин готуються пропозиції щодо державної реєстрації сорту та відбувається формування Реєстру.

На основі запропонованих Міжнародним союзом з охорони нових сортів рослин (UPOV – International Union for the Protection of New Varieties of Plants) основних керівних принципів експертизи на відмінність, однорідність та стабільність (ВОС) для конкретних видів, або інших груп, для проведення державної науково-технічної експертизи сортів рослин в Україні розроблені та затверджені наказами Міністерства аграрної політики та продовольства України методики проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин на ВОС. Проведення досліджень нових сортів на ВОС ґрунтується на експериментальній оцінці морфологічних, біологічних і біохімічних ознак сортів рослин, які підрозділяються на кількісні, якісні та псевдо-якісні.

З 1995 року Україна є членом UPOV, а з 2006 року – приєдналась до Акта 1991 року Конвенції UPOV. Відповідно до статті 5 Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин (далі – Конвенція) «Умови охорони» право селекціонера надається, якщо сорт є новим, відмінним, однорідним і стабільним. Також відповідно до статті 12 «Експертиза заявки» Рішення надати право селекціонера вимагає проведення експертизи для визначення відповідності умовам, передбаченим у статтях 5-9 (новизна, відмінність, однорідність, стабільність). Здійснюючи таку експертизу, орган може вирощувати сорт або проводити інші необхідні випробування, поставити вимогу виростити сорт чи здійснити інші необхідні випробування, або врахувати результати вже проведених випробувань. Для цілей такої експертизи